

DIE OUTISTIESE KIND SE ONTOEREIKENDE ONTMOETING MET DIE MEDEMENS

M. Gouws

**M.Ed., B.A. Hons., T.H.O.D.
Hoofnavorsingsbeampte,
Instituut vir Opvoedkundige Navorsing,
Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing**

SUMMARY

In order to support and to render guidance to the parents of autistic children in the upbringing of such children, a sound knowledge of and insight into autism is essential. Owing to the autistic child's peculiar disabilities, such as excessive abstraction, selfdirectedness, inaccessibility for caress, the absence of attentive listening to speech, the lack of meaningful directedness to a person's face and voice, and lack of self-initiated attempts to encounter other persons, many problems are encountered. This article is devoted to the autistic child's failure to actualize adequate encounter with his mother and other persons, which is the fundamental characteristic of autism.

DIE BEGRIPPE OUTISME EN DIE OUTISTIESE KIND

Vanuit opvoedkundige perspektief gesien, word outisme as 'n akute gestremde met verreikende opvoedingsimplikasies beskou, terwyl dit uit 'n psigiatryse oogpunt veral as 'n geestesafwyking, 'n sindroom, 'n kompleks van uiterlik geopenbaarde simptome en gedrags- en persoonsafwykinge bestempel word. Hoe dit ook al omskryf word, is outisme seker een van die raaiselagtigste verskynsels wat by 'n kind kan voorkom en dit is vandag nog net so 'n misterie as in 1943 toe Leo Kanner dit geïdentifiseer het.

Die woord outisme is afgelei van die Griekse woord **outos**, wat **self** beteken (1, p. 231). Definisies van outisme en beskrywings van die outistiese kind het gewoonlik betrekking op die openbarings- of gedragswyse van so 'n kind, waarvan die belangrikste kenmerke 'n uitermatige, bykans onveranderbare gekeerdheid tot die self of 'n bestaan alleenlik vir die self van die betrokene is.

Die outistiese kind kan beskryf word as 'n nie-volwasse persoon wat geheel en al tot homself gekeer is, geen medemenslike toegeneentheid openbaar nie, nie sinsoekend gerig is op die wêreld nie en daarom nie eksplorasie tot die wêreld toetree nie, dikwels nie taal

verwerf nie, nie tot vertrouensvolle wêreldstiging en tuismaking in 'n gemeenskaplike wêreld opgaan nie, krampagtig vasleef aan 'n onveranderbare, chaotiese en verskraalde wêreld en bly vassteek in gedragswyses wat voortdurend herhaal word en wat handeling op 'n ritualistiese wyse uitvoer.

DIE PROBLEMATIESE OPVOEDINGSTAAK VAN DIE OUERS VAN 'N OUTISTIESE KIND EN HUL BEHOEFTE AAN VOORLICHTING IN HIERDIE VERBAND

Omdat die ouers van outistiese kinders bykans sonder uitsondering geweldig baie probleme met hul kinders se fisiese versorging en opvoeding ondervind, is dit noodsaaklik dat hulle deskundige hulp en leiding in hierdie verband moet ontvang. Ouers is meesal self nie in staat om hul gevoel van verwardheid, onmag, verwerping, skuld, selfverwyt, radeloosheid, terneergedruktheid, frustrasie, ang en spanning weens hul skynbare mislukking met die versorging en opvoeding van hul outistiese kinders die hoof te bied nie. Die moeder vind dit veral onbegryplik dat haar kind 'n weersin het in liefdevolle koestering en haar toenadering verwerp. Dit is dus begryplik dat sulke moeders se gevoel vir hul outistiese

kind(ers) mettertyd afstomp en kinderpsigiaters soms foutiewelik die ontstaan van outisme by 'n kind aan 'n sogenaamde gevoelsmatig koue moeder toeskryf. Hierdie moeders begryp ook die ongewone gedrag van sulke kinders uiters moeilik en het behoefte aan voorligting en leiding, wat afgelei kan word uit die volgende woorde van Everard (2, p. 136): "It is the mother who has to withstand the main brunt of a child who will not settle into any sort of routine; a child who will not respond to any attempts to set a regular feeding pattern, to toilet training, to simple commands, and who does not learn the correct patterns of accepted social behaviours which, when learnt, make life easier for everyone. How does a parent explain away head-banging, spitting, ripping wallpapers, excessive screaming, biting, rocking, smelling objects, flicking hands, spinning wheels, grabbing bright objects, playing with mechanical devices, and removal of clothes to mention but a few of the common problems? These behaviours become harder to control as the autistic child gets older, bigger and stronger".

Dit spreek dus vanself dat medici, kinderpsigiaters, sielkundiges, opvoedkundiges asook gemeenskapgesondheidsverpleegsters oor 'n deeglike begrip en kennis van die wêreldverhouding van die outistiese kind moet beskik om laasgenoemde se ouers enigsins te kan onderskraag in hul problematiese opvoedingstaak, ten einde te verseker dat daar omgesien word na die fisiese, affektiewe (gevoelsmatige), psigies-geestelike en sosiale welsyn van hierdie kinders. Voortreflike voorligting aan ouers in hierdie verband is slegs moontlik as die hulpverlener die volle implikasie van 'n outistiese kind se ongeordende, ankerlose en onsekere bestaan begryp. Daar moet besef word dat die outistiese kind se chaotiese en gedepersonaliseerde bestaan by uitstek aan 'n gebrekkige ontmoeting met die medemens toegeskryf kan word. Dit is dus noodsaaklik om hierdie ontoereikende medemenslike ontmoeting, wat die ganse problematiek van outisme ten grondslag lê, van nader te betrag.

DIE NOODSAAKLIKHEID VAN MEDEMENSLIKE ONTMOETING VIR DIE HARMONIESE VOLWASSEWORDING VAN 'N KIND

Kenmerkend van die mens is die feit dat hy reeds van geboorte af 'n bevoegdheid, te wete 'n besondere openheid, besit om hom tot andere te rig, hulle te ontmoet en deur hulle ontmoet te word. Medemenslike toegeneentheid, gerigtheid, toeganklikheid, betrokkenheid en samesyn is deel van sy wese. Ontmoeting is vir die mens van weselike belang, omdat dit 'n voorvereiste vir die wekking en vorming van 'n kind se menslikheid deur opvoeding is.

Ontmoeting het sowel 'n dialektiese as 'n kommunikatiewe karakter. Dit wil sê daar is sprake van 'n dialoog, 'n verhouding, 'n medemenslike betrokkenheid, gekenmerk deur beurtelinge aanspreek en aanhoor.

Ontmoeting het voorts ook 'n eisestellende karakter. Eerstens is die lyflike, personale teenwoordigheid van die deelnemers essensieel vir die verwerking van die ontmoeting. Tweedens is geestelike toeganklikheid by

die deelnemers 'n noodsaaklike vereiste vir die stigting van 'n ontmoetingsituasie. Derdens is bewustelike aandagtige teenwoordigheid, wat impliseer dat albei deelnemers van hulself en die bestaan en teenwoordigheid van die ander bewus moet wees, noodsaaklik. Vierdens stel die ontmoeting van die deelnemers die eis van openheid, dit wil sê 'n innerlike bereidheid en toegeneentheid tot, asook 'n gerigtheid op die ander as persoon om hom te ontmoet en deur hom ontmoet te word. Vyfdens vereis die ontmoetingsituasie selfdistansiering van die deelnemers, dit wil sê hulle moet hulle van hulself kan afwend en heenwend na die ander. Sisdens word aktiewe handeling van albei deelnemers verlang. Dit impliseer 'n wedersydse gerigtheid op die gelaat en stem van die ander, aktiewe tegemoetredende, samehorigheidsbesef, die stigting van 'n van-aangesig-tot-aangesig-verhouding, dialogiese deelname by wyse van gebare, mimiek en gevoelsbelaide, ekspressiewe spreektaalkommunikasie, gekenmerk deur beurtelinge aanspreek en aanhoor. Sewedens vereis vir die totstandkoming van 'n ontmoetingsituasie die aanname van 'n gemeenskaplike werklikheid wat vir albei deelnemers sinvol is (3, p. 40).

MEDEMENSLIKE ONTMOETING EN DIE MOEDER-KINDVERHOUDING BY DIE OUTISTIESE KIND

Om die wêreldverhouding van die outistiese kind ten volle te kan begryp, is die belangrikheid van medemenslike ontmoeting vir die ontluiking en gedying van 'n kind se moontlikhede en die ontbreking daarvan by hierdie kind, soos geopenbaar tydens die eerste lewensjaar, as vertrekpunt vir die verkenning geneem. As gevolg van sy gestremdheid word die outistiese kind reeds gedurende die kritieke, gevoelige baba- en kleuterdae gekortwiek deur sy onmag om die medemens te ontmoet en in verhouding te tree met sy moeder en ander, vanweë die feit dat 'n spontane toegeneentheid en toewending tot die medemens ontbreek. Die outistiese kind se ontoereikende betrokkenheid en ontmoeting met die medemens lei nie slegs tot 'n uiters ontoereikende moeder-kindverhouding nie, maar veroorsaak van meet af aan 'n disharmoniese volwassewording.

ONTMOETING IN DIE MOEDER-KINDVERHOUDING

Die wedersydse ontmoeting van 'n moeder en haar kind stel aan albei betrokkenes sekere vereistes. Die moeder moet naamlik haar baba aanvaar, haar met volle oorgawe aan hom beskikbaar stel, haar tot hom wend, lewensruimte vir hom inruim en intimiteit in haar bemoeienis met hom bewerkstellig. Die baba moet op sy beurt weer toeganklik wees vir liggaamlike, kommunikatiewe en gevoelsmatige bemoeienis deur sy moeder enersyds, en as openbaring van sy medemenslike toegeneentheid en gerigtheid andersyds, en hom aktief, bewustelik en aandagtig tot sy moeder rig ten einde 'n intieme ontmoeting en verhouding met haar te bewerkstellig. Sy toeganklikheid en openheid moet op eg menslike wyse tot openbaring kom in

aandagtige luister, aankyk van persone, sinsoekende hantering van voorwerpe en in sy liggaamsbewegings, oë en gelaatsuitdrukking waarneembaar wees. 'n Jong baba wat nog nie sy kop kan optel, doelgerig kan draai, reik en gryp nie, se oë verraaï gewoonlik sy spesifieke wakkerheid of openheid en die moeder bemerk dat haar kind haar op betekenisvolle wyse aankyk. Hierbenewens is 'n baba in sy vierde lewensweek reeds daartoe in staat om op betekenisvolle wyse ag te gee op die stem van sy moeder. Hierdie akoestiese en visuele gerigtheid is vir die kind se wêreldstigting, gevoelsvorming en volwassewording van besondere betekenis. In 'n latere stadium wanneer hy in staat is om sy kop in die rigting van sy moeder te kan draai en sy armpies op lig in afwagende houding om opgetel te word, word sy hunker na medemenslike ontmoeting opnuut bevestig.

Wat die outistiese kind betref, kan beweer word dat sy onmag om sy medemens op menswaardige wyse te ontmoet, seker die belangrikste openbaringswyse van sy gestremdheid is. Die vernaamste belemmerde faktore vir die verwerkliking van die ontmoeting tussen 'n outistiese kind en sy medemens (moeder) is die volgende:

'n Uitermatige Afgetrokkenheid en Selfgerigtheid

Prick en Calon (4, p. 154) gee die volgende verduideliking in hierdie verband: "Het geheel op het eigenzlf betrokken zijn, het leven in een eigen wereldje, waar zij niet uit te halen zijn en waarin een buitens-taander haast niet binnen kan dringen, verklaart ook die naam van dit ziektebeeld (autos - zelf)".

Die Afwesigheid van 'n Sinsoekende, Singewende Visuele Gerigtheid tot, Gewaarwording en Waarneming van die Medemens

Vir die verwerkliking van die ontmoeting tussen moeder en baba moet die baba onder andere by magte wees om die oomblik wanneer sy moeder sy gesigsveld betree, haar in die sentrum van sy optiese ruimte te plaas en al die ander voorwerpe in die omringende landskap in die agtergrond te skuif. Die gelaat van sy moeder het vir die outistiese baba geen aantrekkingskrag nie en hy is as gevolg van 'n ontbrekende gelaatsgerigtheid nie daartoe in staat om 'n aangesigtelike ontmoeting met sy moeder te bewerkstellig nie.

Die Ontbreking van Aandagtige Luister na die Stem van sy Moeder

Ontmoeting berus ook op wedersydse aanhoor en aandagtige luister. In teëstelling met die normale baba, wat daartoe in staat is om sy moeder se stem te kan uitsonder, uitken, sinsoekend aanhoor en beïnvloedbaar is vir gevoelsekspressie wat daarin verklank is, lok die moederstem blykbaar geen ouditiewe of visuele gerigtheid of 'n gevoelsmatige beroering by die outistiese baba uit nie. Die outistiese kind openbaar hom nie as aangesprokene en aanhoorder nie, luister nie

as hy by die naam geroep word nie. Weens sy ongewone, ondoelmatige gebruikmaking van sy gesig- en gehoor-sintuie slaag die outistiese baba nie daarin om 'n menswaardige ontmoeting met ander te verwerklik nie.

Die Ontbreking van Medemenslike Toegeneentheid

In skrilte kontras met die normale baba, blyk dit dat die outistiese kind reeds as baba geen waarde heg aan medemenslike betrokkenheid nie, geensins daarna hunker om ontmoet te word en 'n samehorigheidsgevoel te beleef nie. Inteendeel, daar is waarskynlik 'n ongegronde mensevrees, 'n ontvlugtingsbehoefte en 'n buitensporige afgetrokkenheid by 'n outistiese baba te bespeur.

Die Ontbreking van Toeganklikheid vir Koestering

Ontmoeting tussen 'n moeder en haar baba word lyflik voltrek wanneer laasgenoemde vasgehou, gedruk, gesoen en gestreel word. Die outistiese baba wil nie opgetel wees nie, vind vertroeteling as't ware afstootlik en is op sy gelukkigste as hy alleen gelaat word (5, p. 175).

Die Afwesigheid van Selfgeïnisieerde, Duidelik Aanwysbare Pogings om Ander te Ontmoet

Die outistiese baba toon geen betekenisvolle glimlag, toelag of aanroep van sy moeder nie. Die afwesigheid van die begeerte tot en vergestaltung van die wuif en groet van gesinslede, en droefheid wanneer skeiding plaasvind, is 'n verdere bewys van die outistiese baba en kleuter se buitensporige afgetrokkenheid en oënskynlike onbewustheid van die bestaan van ander.

GEVOLGTREKKING

Die geskiktheid om die medemens op toereikende wyse te kan ontmoet, word by die outistiese kind aan bande gelê weens sy "onbewustelike" bestaanswyse, gebrekkige verstandsbenuiting, gebrek aan openheid en gebrekkige medemenslike gerigtheid. Gevolglik deins hy uit die staanspoor van sy lewe terug om sy medemens op betekenisvolle wyse tegemoet te tree en is hy ontoeganklik vir ontmoeting. Om 'n outistiese kind te steun tot medemenslike ontmoeting bied dus aan die opvoeder 'n besondere uitdaging. Slegs waar so 'n kind met die inset van sy hele wese dialoog met die medemens voer, is daar sprake van behoorlike persoonswording en vordering op pad na volwassenheid.

LITERATUURLYS

1. COPELAND, J. For the love of Ann. *The Reader's Digest*. August 1976, pp. 230-272.
2. EVERARD, M.P. ed. *An approach to teaching autistic children*. Oxford/New York, Pergamon, c. 1976.
3. MAAT, S.J. Die opvoedingsverhouding as 'n van aangesig-tot-aangesig ontmoeting. Pretoria, Universiteit van Pretoria, 1974. (M.Ed.-verhandeling).
4. PRICK, J.J. en VAN DER WAALS, H.G. red. *Nederlands handboek der Psychiatrie*. Arnhem, Van Loghum Slaterus, 1965.
5. VAN KREVELLEN, D.A. *Nederlands leerboek der speciële Kinderpsychiatrie*. Leiden, Stentert Kroese, 1952.